

17.2.2023

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

U 110/2022 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi pakkauksista ja pakkausjätteistä, asetuksen (EU) N:o 2019/1020 muuttamisesta ja direktiivin 94/62/EY kumoamisesta (pakkausjäteasetus)

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Päivittäistavarakauppa ry:n kirjallista asiantuntijalausuntoa otsikkoasiasta. PTY kiittää ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Valtioneuvoston kirjelmässä (s. 3) mainitut pakkauksia ja pakkausjätteitä koskevan lainsäädännön tavoitteet, kuten pakkauksista ja pakkausjätteistä aiheutuvien kielteisten ympäristövaikutusten vähentäminen, ovat kannatettavia. Komission esitys sisältää kuitenkin esityksiä, joiden ympäristövaikutukset uhkaavat muodostua kielteisiksi, vaikka komission omat arviot esityksensä ympäristövaikutuksista ovat hyvin myönteisiä (s. 14). Komission mukaan pakkauksia ja pakkausjätteitä koskevan lainsäädännön tavoitteena on myös yhdenmukaistaa kansallisia toimenpiteitä ja samalla parantaa sisämarkkinoiden toimintaa. Osa esityksistä, kuten pakkausten uudelleenkäyttövaatimukset, ovat kuitenkin omiaan pirstomaan sisämarkkinoita ja suosimaan väestöltään suuria jäsenmaita ja tiheästi asuttuja alueita.

Valtioneuvosto katsoo kirjelmässään, että komission vaikutustenarvio pakkausjätteen määrän vähentämisen vaikutuksista ruokahävikin syntymiseen on riittämätön (s. 16). Näkemyksemme mukaan vaikutuksia ruokahävikkiin ei voidakaan arvioida, koska komission esitys nojaa suurelta osin toimenpiteisiin, joista ei ole kokemusta, tai jotka eivät nykytekniikalla ole laajamittaisesti mahdollisia: Pakkausten uudelleenkäyttöön ja kierrätetyn muovin käyttöön elintarvikepakkauksissa.

Pakkausten uudelleenkäyttötavoitteiden asettaminen vuosille 2030 ja 2040 on epävarmalla pohjalla, kun erityisesti kuluttajapakkausten uudelleenkäytöstä on Euroopassa vasta vähän kokemusta.

Suomessa laajamittaisesta kuluttajapakkausten uudelleenkäyttöjärjestelmästä on kokemusta lähinnä vain oluen ja virvoitusjuomien osalta. Myös nämä tuotteet on kuitenkin 2000-luvun loppupuolelta lähtien pakattu uudelleentäytettävien lasipullojen sijasta materiaalina kierrätettäviin metalli-, muovi- ja lasipakkauksiin, koska vuonna 2004 uudelleenkäytettävien pakkausten nauttiman veroedun ympäristölliset perusteet todettiin heikoiksi ja lainsäädäntöä muutettiin niin, että kaikki toimiviin pantillisiin järjestelmiin kuuluvat juomapakkaukset vapautettiin haittaverosta. Kuluttajan kannalta muutos oli myönteinen. Päivittäistavarakaupan olut- ja virvoitusjuomavalikoimia voitiin huomattavasti laajentaa, kun pienpanimo- ja tuontijuomia ei enää rasittanut korkea haittaverot. Mikäli esimerkiksi juomatuotteiden vienti Keski-Eurooppaan edellyttää

17.2.2023

tulevaisuudessa kuulumista sikäläiseen juomapakkausten uudelleenkäyttöjärjestelmään, suomalaiset tuotteet saattavat joutua vastaavan haittaverotuksen kohteeksi kuin ulkomaiset juomatuotteet Suomessa vielä 20 vuotta sitten. Tämä heikentäisi mahdollisuuksiamme kuluttajatuotteiden vientiin muihin EU-maihin.

Komission esitys kuljetuspakkausten muuttamisesta kokonaan uudelleenkäytettäväksi saman yrityksen toimipaikkojen välillä jo vuonna 2030 on kunnianhimoinen (artikla 27). Sama vaatimus koskisi lisäksi kaikkia yhden maan alueella toimivia yrityksiä sekä tietyin rajauksin myös kumppaniyrityksiä. Pelkästään tämän muutoksen ympäristöllisten ja taloudellisten vaikutusten arvioiminen on vaikeaa ja herääkin kysymys, onko sitä vakavasti edes yritetty.

Komission esityksessä on yksityiskohtaisia määräyksiä (artikla 26) uudelleentäytettäviä pakkauksia käyttäville yrityksille. Komission esityksen mukaan esimerkiksi kaupan palvelutiskillä henkilökunnan tulisi arvioida kuluttajan tuomien pakkausten standardienmukaisuutta ja puhtautta. Oletettavasti yritykselle jäisi vastuu kuluttajan mahdollisesta sairastumisesta epähygieenisen pakkauksen takia, mikä ei ole yrityksen tai kuluttajan kannalta kohtuullista eikä käytännössä toteutuskelpoista.

Hedelmien ja vihannesten pakkaaminen tutkitusti sekä pidentää tuotteiden myyntiaikaa että vähentää ruokahävikkiä kaikissa vaiheissa toimitusketjua ja kuluttajan kotona. Emme näe perusteita kieltää alle 1,5 kg:n hedelmien ja vihannesten kertakäyttöpakkaamista. Asiaa koskevassa asetuksen liitteessä tosin mainitaan mahdollisuus jatkaa muovipakkausten käyttöä, jos sille on osoitettavissa esim. kosteuden säilyttämiseen liittyvä syy. Valtioneuvosto katsoo, että kriteerit poikkeuksiin kiellettyjen pakkaustyyppien osalta tulee lisätä asetukseen. Kannatamme tätä, mutta hedelmien ja vihannesten kertakäyttöpakkaamisen kieltä pidämme kokonaan epäonnistuneena ratkaisuna. Myös muovikalvojen käyttö ryhmäpakkaamisessa tulisi olla hyväksyttyä. Esimerkiksi lastenruoka on usein järkevää pakata ryhmäpakkauksiin. Vähintään kieltä pitäisi lieventää sallimalla siihen hyvin perusteltuja, esimerkiksi tuotekohtaisia poikkeuksia.

Komission esityksessä asetetaan uudelleenkäyttötavoitteita myös virvoitusjuoma- ja olutpakkauksille. Suomessa nämä tuotteet kiertävät materiaalin uudelleenkäyttöön perustuvassa Suomen palautuspakkaus Oy:n (Palpa) järjestelmässä. Palpan kotisivujen mukaan vuonna 2021 järjestelmään kuuluvista pakkauksista 96 % palautui kiertoon (www.palpa.fi). On ilmeistä, että Suomessa siirtyminen osittain uudelleen käytettäviin pakkauksiin ja niiden eriyttäminen materiaalina uudelleenkäytettävien pakkausten virrasta Palpan järjestelmässä heikentäisi sen ympäristöllistä ja taloudellista tehokkuutta.

- **Näemme, että Suomen kantana tulisi olla, ettei ainakaan vuodelle 2040 asetettaisi pakkausten uudelleenkäyttövaatimuksia, vaan asiaan voitaisiin palata, kun uudelleenkäytöstä saadaan käytännön kokemusta. Myös vuodelle 2030 esitettyjen tavoitteiden realistisuus tulisi käydä kriittisesti läpi perustuen tutkimustietoon.**
- **Näemme, että Suomen tulisi edellyttää komissiolta huolellista arviota esityksensä vaikutuksista sisämarkkinoiden toimintaan erityisesti pakkausten uudelleenkäyttövelvoitteen osalta.**

17.2.2023

- Näemme, että Suomen tulisi edellyttää komissiolta esityksensä riskinarviota elintarviketurvallisuuden kannalta erityisesti pakkausten uudelleentäytön osalta.
- Näemme, että Suomen tulisi vastustaa hedelmien ja vihannesten kertakäyttöpakkaamisen kieltoa, koska hedelmien ja vihannesten pakkaaminen on ruokahävikin vähentämiseksi perusteltua.
- Näemme, että Suomen tulisi esittää vaihtoehtona uudelleenkäytettäviin juomapakkauksiin siirtymiselle riittävän korkeaan kierrätysasteeseen yltävää pantillisten materiaalina uudelleenkäytettävien juomapakkausten kierrätysjärjestelmää, kuten meillä Suomen Palautuspakkaus Oy:n järjestelmä.

Kierrätetyn muovin käyttöä koskevien velvoitteiden realistisuutta komission esityksessä on mahdotonta arvioida saatavilla olevan tiedon pohjalta. Elintarvikekontaktiin kelpaa vain elintarviketurallinen muoviraaka-aine, jonka saatavuudesta tulevaisuudessa on huomattavaa epävarmuutta. Kemiallinen kierrätys saattaa tuoda asiaan ratkaisun, mutta toistaiseksi valtioneuvoston myönteinen kanta ehdotettuun vaatimukseen kierrätetyn materiaalin käytöstä muovipakkausten valmistuksessa on epävarmalla pohjalla (s. 17).

- Näemme, että Suomen kantana tulisi olla, ettei ainakaan vuodelle 2040 asetettaisi tavoitteita kierrätetyn muovin käytölle elintarvikepakkauksissa, vaan asiaan palattaisiin, kun asiasta saadaan riittävästi käytännön kokemusta. Myös vuodelle 2030 esitettyjen tavoitteiden realistisuus tulisi käydä kriittisesti läpi perustuen tutkimustietoon.

Merkintävaatimukset komission esityksessä (artikla 11) ovat liian yksityiskohtaisia ja niiden vaikutuksia ei ole riittävästi arvioitu. Keräysjärjestelmät eroavat jatkossakin eri jäsenmaissa, mikä tulee huomioida kierrätykseen liittyvissä merkinnöissä.

- Näemme, että Suomen tulisi edellyttää komissiolta tietoon perustuvaa vaikutuksenarviointia esitetyistä merkintävaatimuksista.

Komissiolle ehdotettu toimivallan siirto on esityksessä liian laaja. Suhtaudumme siihen kriittisesti, kuten valtioneuvostokin. Esimerkiksi kertakäyttömuovidirektiivin (ns. SUP-direktiivi) toimeenpanon edellyttämien komission asetusten ja ohjeistusten valmistuminen on ollut hidasta, mikä on heikentänyt yritysten mahdollisuutta muuttaa toimintaansa lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Toimivaltaa ei pitäisi siirtää EU-tasolle myöskään siinä määrin, että tarpeellisten kansallisten joustojen toteuttaminen kävisi mahdottomaksi.

Kunnioittavasti

Päivittäistavarakauppa ry

Ilkka Nieminen
Johtaja

